

(18)689

~~8/62~~

H. L. Mchlabane.

11

1b

Photo.

K34/82

1 Dilo tsa motho le tsa ngwako.

Dilo tsena ke tsa ngwako, lexoxo, tithelo, dipitso, merifi, dibyana, dirheta, dikobo, dikxabiso, marumo, mesebe, lethelo, disexo, methotse, meropa, dikxaxara, lexopo le dihlare. Tsa lapa ke lvala, lehudu.

Monna o laola dilo tse, marumo, mesebe, meropa, lexop le dikxaxara xe a di tseta, xe a sa di tsebe, di tsebywa ke mosadi di laola ke yona mosadi xamoxo le dihlare ka xobano di tseta le dikxaxara. Byale dilo tsewe tsa monna a ke dira ka tsona kanowe a rutoxo, fela o swantse ko botsa mosadi, xe a dumela ko lokile. Mhlang monna e hwang ke xabo ba tllilo di tseta ba re ke dihlapo, se ba se se tsemeng ke marumo le dikxaxara le selepe, tsona ke tsa ngwana wa xaxwe. Diko o, dihlare le dilwana tse dingwe ba di tseta.

2 In thekong ya dihlare, motho ya a tseaxo, o tseba monono wa sona, xe a sa tsete selo ka theko ya dihlare xa tsee selo. Mosadi o laola dilo tsa ngwako tsa sesadi, empa kantle le kwano le monna wa xaxwe a ka se ke a dira xore a di fe motho koba ko realisa. Motho xa a ke a ba le dilo ka moka, tse dingwe o noba a adima, a di sunise xe a feditse modiro a xona a di boetse ko mong wa tsona, le banna le bona ba byalo xa ba na dilo ka moka. Xo na le seena se serexo, mphemphe ya lapisa, motho o kxonwa ke sa xaxwe. Xo na le pheta e ngwe ba re ke pheta ya thaxa, yona e aparwa ke maxosi, le batho ba baxolo ba byale ka Ramotwana, byale ka Masumu. Xapa-xwe o ile ko hwa ya re mhlang ba tllilo mo apesa, mokxosi wa hlabiwa ka theko ka moka xore ba tle ba bone xe a apeswa. Xo ile xwa phalla ba bakhutswi le ba latloumeng le ba xa Mokxotho, yaba mokete o monolo, ba hlaba dikxomo tse tharo, mabyalwa e le mabyalwa.

3 Erile ke lesaba le kxobokane, yata mokxomana wa mosate o re, eke le theletse, xwa re tu. A re, lehono re apesa ngwana wa Masumu thaxa ya papaxwe ka xo rialo re direla xore le mo tsebe xore kxosi ya hwa ngwe ya sala. Ke yena mong wa lena lehono, leina la xaxwe ke Tantse Masumu. A bolela xape a re, xe xo na le pelaelo maxareng

K34182

xa bana ba mokxalabye a ka no ema a bolela lesaba le sa le xona,
 yaba o dula fase. Bana ba mokxalabye xe ba ema ba bolela ka xo
 latelana, mantswi a boan ba re, xa xo na relaelo re ya mo tseba
 xore ke mokolo wa rena. Ka moraxo xwa ema mokxomana wa Makhutswi
 a re, re leboxile kudu babina tlou xe re sa fumana phapano
 maxareng xo bana ba lena, fela bana e se be lethsaba mahlo a batho
 la sala la dira kotse mo ngwaneng yo lehono le mo apesaxo pheta.
 Xe xona le dumela ka dipelo tsa lena ka moka, le mo fepe le mo
 4 xodise, xe moferefere o ka kwala ngwana yowe a o thomileng o tla
 bolawa, yaba o dula fase. Ka moraxo xwa ema mokxomana wa Matlou-
 meng a tlatsa mantswi a a boletswexo ke wa Makhutswi. Eyale
 yo mongwe le e mongwe a ema a bolela mabapi le ditao.

Eyale yaba mokxomana wa xa Mohlabe a ema a tsea pheta a apesa
 ngwana a re xo yena, molaya mothsa o a itaya, o se ke wa raloka
 ka batho, a re xape xo yena, Modimo o be le wena mesomong ka moka.
 Eyale xe xo fedile ba thona xo tsena dijong le mabyaleng, barobadi
 ba robala batloxi ba tloxa. Dikxabiso tsa senna di ile tsa fiwa ye-
 na Tantse, tse dingwe tse e seng tse dikxolo bana ba mokxalabye
 ba ile ba di kxetha. Makwale Saai, o be a na le mosadi ka o tee,
 mosadi a belexa ngwana wa mosemanyana ba re ke Manyapa. Eyale
 5 papaxwe o be a na le manaka a dipula. Ngwana enwa o ile a xola a
 sa kwe melao ya papaxwe, erile xe e le lesoxana, a tsena boruti
 ba xo ruta ntswi la Modimo a sokoloxa, a kolobetswa. Papaxwe a re,
 a byale ke tla xo ruta bang mesomo ya manaka a, yaba lesoxana
 le re xa ke na taba le dilo tsewe, yaba ba mo lesetsa. Ka moraxo
 mmxwe a hwa ba re ba mo alafa lehu la mmxwe ka sesotho, a xana
 nme byale ba mo lesetsa. Eyale ka tsatsi le lengwe a re, a na le
 papaxwe a thabile, a nexela papaxwe lentswi la Modimo, papaxwe
 a re, dilo ka moka ke ya xo kwa, byale o reng ka dilo tse ke xo
 botsaxo, a o rata xore ke hwe natso na? Yaba mohlankana wa
 thakxowa xa mo arabe selo a tloxa. Ka tsatsi le lengwe papaxwe
 a re xo ngwana, dithoto ka moka tsa ntlo o se ke wa di swarela
 xe ke hwile, o thsobe ntlo ka mollo di swele ka xare. Mohlankana

K34/82

a re xo lokile papa, mme yaba mokxalabye o re xo morwae, o se ke
 6 wa ba kxaufsi le nna mohla ke hwako le lebitleng la ka o se ke wa
 xata, o ka phakisa wa ntatela. Mohlankana a thoma xo makala a re,
 a ekaba o bolela byang papa, a re xo yena, mahlo a ka a hlabya ka
 madi xe ke xo lebeletse ka baka la xore ke hwa le thoto ya ka ewe
 ke e fumaneng ka maatla, byale ke re wena ngwana hlokomela, xa o kwe
 ka xo rialo ke tla hwa le madi a ka, le xe o kat sea mosadi ke tla
 bona xore o tla phasa lebitleng la mang. Ngwana a hlakana hloxo,
 a re, xo lokile ke tla tloxela dikereke ke hlokomela sewe o mpotsaxo.
 Xe a tloxa a hlakana le bakxera ba xaxwe ke moka o lebala mantswi
 a mokxalabye, mme lebaka la lehu la mokxalabye le fihlile a re
 xo ngwana kiti a o bitse malomeaxo a tle kapela. Mohlankana a ya
 a fihla malome a mohlankana, mokxalabye a re, o se ke wa sala wa
 7 fa ngwana yo wa ka mosadi a ka tla a tswenyexa ka baka la xore nna
 ke ya hwa, fela ke hwa le dilo tsa ka ka moka. Manaka a pula ona
 o ka a tsea xe o a rata wa sumisa fela a lumiswa ka hloxo ya
 motho kantle le mowe o se ke wa tswarela. A araba a re, xo ya kang
 xe o nyaka xo fa nna ngwana wa xaxo a le xona, a re sepela o butsise
 ngwana o tla xo botsa, xe a tloxa a boledisana le ngwana, yaba
 mokxalabye wa sala wa hwa. Xe a re wa boya yaba dikamahlaa, ba
 boloka mokxalabye, mohlankana a se ke a ya kxaufsi le mohu. Byale
 erile ka moraxo a tloxela kereke yaba batho ba re xo yena, dikxomo
 tse dintsi le dilo tse dingwe tse papaxo o be a di fumana ka baka
 la xo tseba xo nesa pula. Yaba dithoto tsa mokxalabye di ya
 sinyexa, dikxomo di hwa ka bontsi. Mohlankana a xopo a lentswi
 la mokxalabye le mantswa a batho ba re, nesa pula re tla xo fa
 8 dikxomo tse dihwaxo tse di lesetse di latela mong wa tsona.
 A kitima a ya a swarela manaka a pula a se su a botsa malome a
 xaxwe, erile xe a tswareletse xwa thulea phefo e kxolo kxaufsi
 le yena yaba sehlahledi, yaba o lahla manaka phefo ya emisa a
 thsaba. Xe a fihla xae a thoma xo babya, dingaka tsa leka xore
 dia alafa, tsa pallwa. Mafelelong a thoma xo xafa, a tloxa motseng
 a tsama a roala ka meleteng ya dithakadu xoba maribeng, a phela

B34/82

ka xo tsama a kxopela dijo bathong xo fihlela a hwela xare xa molete ba fuzana a bodile e le marapo fela. Ke moka mokxalabye o hwile le madi a xaxwe ka baka la ngwana wa xo se kwe ditayo tsa papaxwe. Ngwana yo a sa kwexo o wetse dikomeng a re dikoma ke tsesu. Ngwana ya kwaxo dithoto tsa batswadi ba xaxwe ka moka ke tsa xaxwe le xo mo lokela dia mo lokela.

- 9 Moaxo. O axiwa ke monna, ba xoxa lesasa e le xore le xoxa ke ngaka a kokotela dipheko ka matheko xa motse. Byale xo tloxa lona tsatsi lewe, monna o swanetse xo robala morakeng ka baka la xore a hloka xo robala, dingaka xoba baloi ba ka tla ba tsea motse nasene. O axa lekuba pele ka moraxo o tsena ntlo ya mosadi yo moxolo, ka moraxo yo a mo latelaxo byalo byalo xo fihlela a di fetsa. Byale ke moka ke motse. Lesaka la dikxomo le axiwa mohlang dikxomo di xapiwa marupi basadi ka moka tsatsi lewe ba ya morakeng. Lesaka la dikxomo xoba dipudi xoba dinku xoba dipokolo ke la monna, le xe a sena selo e le dilo tsa basadi xoba xe di tswile bosexo di tselya ke monna le xe mosadi a ka di kwa xe di tswa o tla nyakisisa xore na monna o robetse xo efe ntlo a mo tsose, ke moka a kitime a di thibe a di xapele ka sakeng. Molao wa lesaka mosadi xoba dikxarebe
- 10 ba ba bonaxo kxwedi (xo tswa madi kapele) xa ba dumellwe xo tsena ka sakeng ka xore diruiwa di ka pherekana. Molomong wa lesaka ba bexa mothiba difate byale ka maforong a motse xore baloi ba se ke ba tsena. Mong wa motse ke monna, mosadi sa xaxwe ke ngwako le ditiba mowe xo dulaxo disexo, mosadi o laola ngwako ka mokxwa owe a rataxo, fela a ka se ke a tsenthsa batho ka xare monna a sa tsebe. Monna o bona mabele a sa le kxakala a tsena sesexong ke moka a bonwa ke mosadi fela, xe a re mabele a fedile, o swanetse xo mo kwa, o se ke wa ya xo okamela ka sesexong, le xe a ka re sepela o okamele o se ke wa ya xo ane o mo nexetse, wa hloka xo rapela ka xae la ba la isana mosate, o nthsa dikxomo tse pedi. Ba re nka baka lang mosadi a re a xo botsa xore mpa ela ka xoba ke le nayo ke sethsele wa re a thole o bone tsa kateng.

11 Motse ke wa motho ka o tee, wa leloko a ka tla a tsena xe mong wa motse a hwile a se na ngwanabo, le xona xe a sixile bana ba basemanyana, mohlang ba xola ba bona xore xa o hlokeri batswadi ba bona ba mo raka ba re, lapa xa le je le lengwe. Motse o o rekiswaxo ke wa motho ya huduxetsexo naxeng e ngwe le xona o rekiswa ke kxosi. Temo ya xaxwe e laolwa ke kxosi kusu e thusa bafaladi.

Dipuno dikenywa. Dipuno ke tsa mosadi tse byale ka lehea, mabele-thoro ka mola dijo tsa thsemo di bolokwa ke mosadi. Motsoko, mafsi, le bake ke tsa monna le xo bolokwa di bolokwa ke yena. Mosadi a ka se ke a fa motho yo a mo rataxo mabele kantle le turellano ya monna wa xaxwe motho xe a tliilokopela mabele empa e se wa leloko la xabo monna xoba la xabo mosadi, ba mmotsa ba re, rena re bolawa ke tlala. Le e le wa leloko ba no bolela ba mo fa di se kae. Le monna a na le basadi ba babedi yo mongwe a se ke a budusa, mme yo mongwe yena a budusa, a ka se ke a nthsa mabele yola a fa yola, awa ekaba ke xo rutla motse ka xobane mosadi a ka se ke a dumela xo fa yola sewe mosadi wa lehumaxadi a ka no re xe a faxile a bitsa yola xore tla re je, xe nke o na le bana o tla sitwa xo ya ka xobane a ka se ke a ya le bana. Lmpa xe monna a ka reka mabele ka thselete ya xaxwe xo ba bangwe, o swanetse xo tla ba arolela mabele ka xo lekana kantle le xe a ka reka ka thselete ya dikxomo tsa baredi ba mosadi, xona monna xa a tsenele mosadi yena ka nosi o tla tsea leselo a tlatsa mabele a fa mohumaxadi.

Dikenywa tsa naxa tsona xa di na molato, mong wa tsona ke yo a di futseng, xe a sa nyake xo fa motho o no kona, fela ba tla moepa ka xore ke seja-to.

13 Mathopya. Kxale xe ba elwa dintwa monna e be ba sa mo thope, ba mo fumana e be ba mmolaya le basadi xammoxo le bakxekolo. Ebe ba thopa dikxarebe le diruiwa. Xe ba thophile dikxarebe ba be ba di isa mosate, ka moka le diruiwa tse ba tswaxo natso ba yo bexa moreneng. Eyale morena o tla abela masoxana dikxarebe, yo a no nyakaxo o dula nae. Xe ba ka fumana mosemanyana kapa ke yo monyana byang le byang, e be ba bolaya, ba re ngwana wa noxa ke noxana, mme noxana xa e loma wa hwa.

K34/82

14 Kxosi le yena banenyana o be a sa ba fe fela, ba be ba nthsa dikxomo tse thselelaxo ba ba nyala, o direla xore xe ba ka ba ya ba ba le bana, mme ba nyadiwe xa a sa tla ba le taba nabo. Xe monna a ka mo tswenya o thsabela kxosing ka xore kxosi ke yena motswadi wa xaxwe, yena a ka bona xore a ka dirang ka lesoxana. Mathopya e be ba sa lokoloxe kantle le xore dira tsela ba xoba ba elwa natso di ba fenye. Eyale e re xe ba thsaba ba fumana xore motho yo ke madi a bona, ba mo tsee, le bona ba fumana methepa, ke moka ba tloxa ka bona. Mosumo wa bona ba no sum byale ka basadi ba bangwe, empa bona tyale ka xe e le mathopya ba suma xo fetisa tekanyo, ba re mohlomongwe ba ka ba bolaya.

15 Diruiwa. Dikxomo e ka tsa motho yo o tee, xe a di rekile tsona a ka di laola ka mokxwa owe a rataxo, fela xe a na le mosadi, o swaketse xo botsa mosadi xore ke nyaka xo dira mosomo wa xore ka kxomo, ba dumellane, fela le xe mosadi a ka xana xa xo no thusi selo monna a ka no e berekisa kantle le yena ka baka la xore xa di tswa moreding wa xaxwe. Eyale ka Madone Moyeni o be a na le a dikxomo tse dintsi, mme yena o be a sa swane le batho ba bantsi ba rexo kxomo le motho, xe o bolaya yona le a thona la e repa, ka leloko la lena, mosadi wa xaxwe a no dira byale bya bose, xe bo esa a ekwa dipapalase o be a tsoxa bosexo a bolaya kxomo, ke moka a tsose barwa ba xaxwe a re, sepelang le yo tswiya kxomo ka sakeng, ke moka ba e tswie bosexo ba e fetse, ba e rorele kantlong. Xe bo esa ba motse ba tla makala xe ba bitsetswa xo ja moswane le hloxo. Ke xore e be e le dikxomo tsa xaxwe o be a sa phahlaxana le motho, ke dikxomo tsa bongaka. O ile a re a sa phela a aroxanya lehumo la xaxwe a le abela barwa ba xaxwe a re, le ka sala le baka, a siya kxomo ka e tee a re, e le tla mpoloka ka yona. Ya re pele xa xore a hwe, a bofela mosadi yo mongwe a ba le mpa, ba mo patela ka kxomo ya pholo ka xobane mosadi o ile a belexa ngwana wa mosemanyana, xe e le ngwanenyana ke kxomo ya thsadi.

K34/82

- 16 A re xo bana xamoxo le dikxaitsemi tsa xaxwe, kxomo e na e tla ba ya hlobosa, le bitsane ka moka ba leloko le bolae le je. Ba moraxo xa matsatsi a se makae a hwa, ba dira byale ka xa a ba boleletse. E le xore barwa ba xaxwe o ba tseisitse basadi ka dikxomo tsa bongaka, byale xe ba tsea basadi ba xo boeletsa a ba tseisa ka dikxomo tsa dikxaitsemi tsa bona ka xobane dikxomo tsa barwedi ke tsa kxaitsemi ya xaxwe, le xe a ka se ke a dira ka tsona ka xo rata, xe wena papaxwe o ka xana nats'o, mmxwe a ka xo bolaya a re o nyaka xo ja dikxomo tsa bana ba ka ka hlahlamosi, ke xore le taxadikane. Xe wena papaxwe bona o se na dikxomo o nyaka xo tsea mosadi wa bobedi, o swanetse xo kxopela xo mosadi, xe a
- 17 dureka xona o ka tsea, xe a xana o ka se ke wa kxona selo ka xobane o swanetse xo mo kwa, mosadi wa pele ke mmxwe ka baka la xore o xo nthositse thakeng. Mosadi le xe dikxomo di etswa moreding wa xaxwe a ka se ke a di adima motho le xe dikxomo e le tsa morwa wa xaxwe tsa lebereko mantle le tuelano ya monna wa xaxwe. Mosadi a ka ba le dikxomo ka tsela tse, bongaka, dihlapo tsa monna wa xaxwe, dikxomo tsa xo tsea baredi. Xe monna a tsere mosadi wa ngaka o iphurile ka baka la xore o swanetse xo thexeletsa yena sewe a se bolelaxo le xona o no tloxa a ya a fetsa dikxwedi-kxwedi a le naxeng a tsana a alafa, mohlant a boyaxo o boya a xapa dikxomo le dipudi. Xe a fihla xae o tla xo bexa eseng xore ke tsa xaxo, xe o tswerwe ke molato wa kxopela, nne xe a rata a xo fe. Xe e le
- 18 mosadi wa xo loka, o nthsa dikxomo a xo tseisa mosadi yo tlaxo xo sala a xo faxela dijo. Xona le ngaka ba re ke mohwatseleng molala o ipolaille ka nosi, molala xa lewe. Eile ya ba ngaka a sa na le ngwana ka o tee, byale a tloxe a e bengaka, monna a sale xae a le nosi, dikxomo le dipudi a etswa a di xapa ka bontsi. O ne a sa dule xae xo fihlela monna a belaela a re, ke tennwe ke boxope o ke o dule matsatsi a se makae o tlo kxone o etswa. Mosadi a re, sebedu sa xo swana le wena nke so ka se bona byale o re nna ke lese rodiro wa ka, nka se ke ka kxona.

K34/82

19 Monna a botsa batswadi ba mosadi, ba leka xo bolela nae mme mosadi
 a dumela, ka moraxo xa matsatsi a se nakae, monna a hlabexa a hwa.
 19 Eyaletse mohwatseleng a re xe batho ba le solong, a re byale xo lokile,
 ke nna kxomo-kata o ikxorose molala o ipolaile ka nosi, molala xa
 a lewe. Yaba batho ba thoma xo makala ba mo dula thapa ya xore
 ka mabanyana ba tla mo belaya, a rwala thoto ya xaxwe a theba a
 thela Lepelle, ke moka ba mo lesetsa. Mosadi a sala a sepela ka mo-
 kxwa owe a ka kxonaxo, a ba le dikxomo tse dintsi le dipudi xape a
 na le ngwana ka o tee, motseng wa xaxwe ekare ke mosate. O be a
 laola dikxomo tsa xaxwe ka mokxwa owe a rataxo. Xe di lema masemo
 xe le ka re lo lema thsemo le se so la mmotsa dikxomo e be di sa
 leme, di hlabisa ka mokxwa o di ka baxo tsa bolaya motho, ke xore o
 be a belaela. Motho yo mongwe le yo mongwe o be a sa fete motse
 wa xaxwe, ba re motse re feta wa ba lata ba ruwa kxomo re a tsena.
 20 Seema sena xa se bolelele dikxomo fela, awa le motse wa dithsuwana
 ba tsena kudu-kudu ba se boledisa motseng o ba ka rexo xe ba feta
 ba kwa masata, byale ba swanetse xo tsena ka xobane mchlonongwe
 ba ka feta kxathe xo na le byalwa.

Dikxomo tsa monna le mosadike dikxomo tsa lenyalo la baredi
 ba bona. Dikxomo tsena xe bana le bana ba basemanyana ke tsa bona
 dikxaitsemi tsa anenyana. Lona batswadi ba ka no dira ka tsona
 ka mo ba rataxo fela ba swanetse xo hlokomela xore ba na le dikxape.
 Ka tsona ba leloko ba ba adima kudu xe wa lapa le lengwe a se na
 dikxomo a nyaka xo tsea mosadi. Ba re boya kxomo ke bo-boya kxomo,
 fela lapa xa le je lengwe, e tla re xe mosadi a ka ba le ngwana wa
 ngwanenyana dikxomo tsa xaxwe di swanetse xo boela xo yola a ileng
 21 a adima k dikxomo xona. Dikxomo tsena xa di lewe ka mphaka di
 swanetse xo tsea basadi, mokxonyana yo mongwe le yo mongwe a be le ka
 lapa la xaxwe mowe a tla reng mchla a etla xa makxolo wa xaxwe
 mosadi wa xaxwe a tla xo bexa hlaana xona. Le mohlale mosadi a
 hlabile monna batswadi ba se na dikxomo tsa xo mo fa, o tsea ya
 mokxoxadi ke moka molato wa fela.

K34/82

22 Xe o ka re o adirile wa tsea mosadi a se ke a belexa, xa xo na molato ka la xore xa se wena xo xana Modimo, fela dikxomo di ile ka leweng. Mosadi o swanetse xo hlokomela le monna wa xaxwe xore xe ba dirile byalwa ba se ke ba kona mong wa dikxomo. Moja sa ngranabo o ja ka xo okella, wa hloka xo dira byalo ba tla xo amoxa mosadi. Mowe re funana seema se se rexo, mofuhla sa ntsweng o re xa se tswe se molomo. Eyale ka Leake Mohlabe, mmaxwe o ile a ba le bana ba basemanyana fela, byale papaxwe a na le basadi ba babedi. Mosadi yo mongwe a ba le bana ba banenyana fela, byale mosadi yola wa bana ba banenyana, a tsea basadi a ba fa bana ba mosadi yola wa xo belexa basemanyana. Eyale e tla re xe ba ka ba le bana mme bana bawe ba nyalwa, ba swanetse xo hlopha dikxomo ba di boetse xo mong wa tsona. Eyale ba ile ba ba le bana, ba se ke ba xopola mong wa dikxomo le xona ba ija tsa xo ja ba mokona, mafelelong a ba a belaela ditaba tsa ba tsa ya mosate, banna ba sola bana ba mosadi yola wa xo belexa basemanyana, ba re nhlomole mootlwa xa se ntswie lecto, efang mosadi yo dikxomo tsa xaxwe. Ba ile ba di nthsa ba mo fa. Xe batswadi ba ka hwa ba na le dikxomo le barwae, ba swanetse xo ba nthaxanya tsona, xe eba xa ba na ngwana fela ba na le dikxomo ngwanabo monna o swanetse xo di tsea fela a se ke a di ja a tsee mosadi, ka yena o tsositse lapa la mohu. Xe a se na ngwanabo, batho xa ba hwe ka moka yo mongwe wa leloko o swanetse xo tsea mosadi ka tsona. Wa hloka xo dira byale ba xabo mohu ba ka xo kwisa bohloko.

23 Diruiwa tse ding e. Dimpya, dikolobe, dinku, dipudi, le dikxoxo. Dikolobe ke seruiwa sa basadi le xo laolwa se laolwa ke mosadi, xe wena monna o nyaka xo se bolaya o swanetse xo kxopela xo mosadi. Dimpya di ruiwa ke banna, fela basadi ba bangwe le bona ba no di ruwa empa xa ba di tsomisi di tsomiswa ke banna. Xe mosadi a ruile mpya a se na monna xoba mohlankana, xe batsomi ba nyaka mpya ba e kxopela, mme xe ba ka ya ba bolaya ka yona, ba swanetse xo swaedisa mong wa mpya.

24 Dikxoxo ke tsa monna le mosadi le bana le bona ba ba natso. Byale di laolwa ke mong wa yona, xe a nyaka xo bolaya o no botša monna le ngwana o no dira byale le yena. Monna yena xe a nyaka xo bolaya o no re ngwana tšwara kxoxo ela ke nyaka xo bolaya. Mong wa yona xe a nyaka xo rekisa o no rekisa xoba o nyaka xo fa mot o o no bolela lentsu xo monna, fela xe monna a xana o swanetse xo e lesetša. Dinku dipudi ke diruiwa tša monna fela le mosadi le yena o natso, o di fumana ka xo rekisa rabele, empa a ka se ke a dira ka yona ka mokxwa o a rataxo kantle le tumelalano ya xaxwe le monna, le ngwana o natso. Xe ba nyaka xo bolaya ba swanetse xo kxopela xo yena le xona xe a ka ba fa ba swanetse xo nyaka e ngwe e thibe ela xore di mo tswalle a tle a tsee mosadi ka tsona.

25 Dipoo. Poo ya olobe ya adingwa, xe e fikile kolobe ya hlatsa ba swanetse xo patela ka kolobenyana. Xe e sa ka ya adingwa xa xo na patela. Diruiwa tše dintsi tsona xa di patelwe ka baka la xore di no kxwela dithsadi kantle le xo retiwa. Di hlakana natso madisong. Kxoxo yona e ya patelwa, xe o ka ba le dikxoxo tše dithsadi fela o swanetse xo adima mamokokonope, o patelwa ka tswiyana ya pholo xoba ya thsadi. Xe e le mpya o ka nore xe e hlatsitse wa ya xo mong wa mpya wa ya wa reka mpyanyana e e swanaxo le mpya ya xaxo, mohlomongwe a ka xo dumella mohlomongwe a xana, xa xo na molato.

26 Naxa. Naxa ke ya kxosi, e laolwa ke yena fela batho ba no axa meaxo ya bona mo ba rataxo kantle le ba ba tswaxo dinaxeng tše dingwe. Bona ba re xo fihla ba dumedisa xa mokxomana a tšea maduma a isa moreneng, o dumedisa ka pudi le xo ipexa xo dula. Byale kxosi e tla re xo mokxomana batho ke bokosi xa ba rakiwi, sepela o mo supa thšemo a leme. Ke moka o tla fihla temo ya leloko la xa mokete a re, efang motho yo tema kxosi e itse ke tle ke mo dumedisitse, thšemo ke moka ba mo fa. Naxa e na le beng ba yona, xa ba re o leme mo xa ba re naxa ke ya xaxo, mosutendi a naba, o se ke wa tswenya batho ba, ba tla xo supa rosela. Xe motho a nyaka xo axa ntlo ya xaxwe kxaufsi le motse wa monna yo mongwe, o swanetse xo

K34/82

11 *

dumedisa xa mong wa motse pele, mme e re xe a mo dumeletse a kxone a axe. Dinaxa xa di etelane xo etelana batho, wa hloka xo dumedisa mong wa motse, o molato, ba tla re le mo o tswaxo o tswa o ntse o sebetse ditaba ka yona tsela e. Mmoto o mongwe le o mongwe o na le motho ya o laolaxo, xe motho wa mmoto owe a fapane le yo mongwe o swanetse xo botsa mong wa mmoto owe, mme e re xe ditaba di mo paletse a kxona a di isa mosate.

27

Masemo. Masemo a nyakela ke banna, fela la funana yo mongwe a thomile xo thetha molala le xe e le mothoka le swanetse xo ya le dumedisa yena, mme e be yena a ka xo supaxo ka nga e o ka lemaxo ka xona. Thsemo e laolwa ke monna le mosadi, fela mohlang ba tloxaxo mo naxeng, ba swanetse xo lexa ditaba xo kxosi, moxola o tla emela motho yo a senaxo thsemo. Mohlang yo mongwe a dumedisa, thsemo la mo fa ona moxola ola. Naxa xa e rekwe e rekwa ka madi, xe sethsaba sa naxa ewe se sena maatla, sethsaba se sengwe se ka tla sa tsea naxa.

END 689